

Олександр ЛАБЕНКО

доктор економічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна, labenko@nubip.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-9192-9891

Максим КЛИМЕНКО

доктор філософії, старший викладач кафедри фінансів, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна, maxklymenko@nubip.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-6481-9945

РОЗВИТОК ПІДХОДІВ ДО СУТНІСНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Вступ. Курс на реалізацію стратегії збалансованого природокористування у межах “зеленої” економіки потребує усвідомленого, системного державницького підходу. В основі реалізації екологічних інтересів держави лежить фінансова політика природокористування. Верифікація існуючих підходів до понятійної бази фінансової політики природокористування відсутня, що й обумовлює актуальність наукового дослідження.

Мета – систематизувати концептуальні підходи та сформулювати сутнісні характеристики фінансової політики природокористування як складової фінансової політики держави.

Результати. Систематизовано підходи до тлумачення фінансової політики як економічного поняття та на основі цього сформульовано сутнісні характеристики фінансової політики природокористування. Концептуально визначено, що фінансова політика природокористування є складовою державної фінансової політики, тому їй притаманні відповідні загальні сутнісні характеристики і, водночас, спеціальні, обумовлені цільовим спрямуванням – обслуговування фінансових потреб сфери природокористування.

Висновки. Фінансова політика є системним поняттям, від правильного тлумачення якого залежить формування принципів, функцій, механізмів, інструментарію її реалізації. Обґрунтовано необхідність системного групування ознак фінансової політики відповідно до визначених підходів. На основі цієї концептуальної позиції виокремлено комплексний(адитивний), процесний, цільовий, функціональний підходи до сутнісного наповнення поняття “фінансова політика”.

Ключові слова: фінансова політика, фінансова політика природокористування, функції, сутнісні характеристики, системність.

Табл.: 1, бібл.: 21.

Oleksandr LABENKO

Dr. Sc. (Economics), Assoc. Prof., National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, labenko@nubip.edu.ua

ORCID ID: 0000-0001-9192-9891

Maksym KLYMENKO

Ph. D. in Economics, Senior Teacher of the Department of Finance, National University of Life and Environmental Science of Ukraine, maxklymenko@nubip.edu.ua

ORCID ID: 0000-0001-6481-9945

DEVELOPMENT OF APPROACHES TO THE ESSENTIAL CHARACTERIZATION OF THE ENVIRONMENTAL FINANCIAL POLICY

Introduction. The course towards implementing a strategy for balanced natural resource use within the framework of a “green” economy requires a conscious, systematic state approach. This includes both regulatory support and the execution of mechanisms to ensure financial resources for environmental programs. At the core of realizing the state's ecological interests lies the financial policy for natural resource management. However, currently, despite a well-developed conceptual framework for financial policy, there is no substantiated theoretical and methodological foundation for financial policy in natural resource management that takes into account the fundamental principles of neo-institutional theory. There is also a lack of verification of existing approaches to the conceptual framework of financial policy in natural resource management, which underscores the relevance of this scientific study.

The purpose of the article is to systematize and develop conceptual approaches and to formulate the essential characteristics of financial policy in natural resource management as a component of the state's financial policy.

Results. The approaches to interpreting financial policy as an economic category have been systematized, and based on this, the essential characteristics of financial policy in natural resource management have been formulated. It has been conceptually defined that financial policy in natural resource management is a component of the state's financial policy; therefore, it possesses corresponding general essential characteristics and, at the same time, specific ones determined by its targeted orientation – servicing the financial needs of the natural resource management sector.

Conclusions. The research findings demonstrate that financial policy is a systemic category, the correct interpretation of which is crucial for the formation of principles, functions, mechanisms, and tools for its implementation. The opinions of scholars regarding the essential content of financial policy have been examined and systematized. The necessity of systematic grouping of the characteristics of financial policy according to various approaches has been substantiated. Based on this conceptual position, comprehensive (additive), process-oriented, goal-oriented, and functional approaches to the essential content of the category “financial policy” have been identified.

Keywords: financial policy, approaches, financial policy in natural resource management, functions, essential characteristics, systematics.

JEL Classification: H23.

Постановка проблеми. Стратегія сталого розвитку України виокремлює природокористування як важливу галузь, яка потребує окремого регулювання через реалізацію збалансованої фінансової політики. Формування та реалізація інституційних засад фінансової політики природокористування пов'язані з обґрунтуванням її парадигми, функціонуванням відповідного механізму, методичного інструментарію. Вирішення цих питань є актуальним задля досягнення екологічної стабільності, соціальної справедливості й адаптації до екологічних і природних викликів. Хоча спостерігається значне різноманіття поглядів вчених на сутність фінансової політики загалом, однак важливі концептуальні характеристики, пов'язані з понятійною базою фінансової політики природокористування за системним підходом, практично не досліджені на сьогодні та потребують наукової розробки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності фінансової політики як категорійної бази присвятили свої праці такі українські науковці: В. Вахович, З. Герасимчук, О. Герасименко, М. Грідчина, Є. Діденко, В. Зимовець, І. Камінська, Б. Карпінський, В. Кириленко, М. Кобеля, Т. Косова, Л. Лазебник, С. Невмержицька, В. Опарін, М. Пасічник, І. Петровська, Ю. Петрушенко, Ю. Радіонов, В. Смагін, В. Федосов, С. Юрій та ін. Наукові розвідки у цій сфері здійснюють і відомі зарубіжні вчені, як-от S. Acsinte, A. Verbeek, H. Rosen, T. Gayer, J. Gruber, R. Levine, P. Aghion, S. Durlauf, R. Schmidt.

Мета статті полягає у систематизації концептуальних підходів та формулюванні сутнісних характеристик фінансової політики природокористування як складової фінансової політики держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сталий розвиток України відповід-

но до стратегічних пріоритетів, незважаючи на широкомасштабну війну, є необхідною умовою виживання держави і нації у довготерміновій перспективі. Його забезпечення уможливлується завдяки виваженій фінансовій політиці. Її цільова спрямованість у XXI столітті пов'язана з вирішенням багатьох завдань соціального, економічного, екологічного характеру. Пріоритетним для функціонування суб'єктів господарювання відповідно до засад зеленої економіки є розроблення та дотримання принципів такої фінансової політики природокористування, яка забезпечувала б мобілізацію фінансових ресурсів задля екологічної стабільності.

На сьогодні у національній економіці використовують елементи фінансової політики природокористування, однак відсутнє системне теоретико-методологічне осмислення та концептуальне обґрунтування її сутнісних характеристик, принципів, функцій, фінансових механізмів та інструментів.

Реалізуючи системний підхід до дослідження сутнісних ознак фінансової політики природокористування, необхідно насамперед дослідити та систематизувати трактування поняття "фінансова політика". Існує значна кількість наукових досліджень, що пов'язані із сутнісною характеристикою фінансової політики (табл.1).

С. Юрій та В. Федосов розуміють фінансову політику як сукупність розподільних і перерозподільних заходів [12]. В. Федосов та М. Кобеля основною ознакою тлумачення фінансової політики вважають комплексний, адитивний підхід [13; 14].

Існує також альтернативна точка зору. Деякі науковці [1; 4; 7; 10; 11; 15] в основу тлумачення покладають процесний підхід, згідно з яким фінансова політика визначається як сукупність дій та політики уряду щодо збору доходів (оподаткування), державних видатків (витрат), управління боргом та фіскального планування, інші заходи.

Таблиця 1

Підходи до сутнісної характеристики категорії “фінансова політика”

Автор	Визначення
М. Грідчина	“Сукупність заходів держави з мобілізації фінансових ресурсів, їх розподілу й використання з метою досягнення певних економічних, соціальних і міжнародних цілей, підпорядкованих реалізації інтересів суспільства” [1]
О. Григорська	“Напрямок діяльності держави в сфері формування, розподілу, перерозподілу, використання фондів фінансових ресурсів та управління фінансовими потоками, що спрямовуються на реалізацію стратегічних і тактичних цілей та завдань соціального, економічного, політичного та духовного розвитку суспільства, а також передбачає вжиття заходів із досягнення запланованих результатів із застосуванням сукупності інструментів, з урахуванням поточного стану фінансової системи та механізму її функціонування, а також внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на процес розробки та здійснення” [2]
Б. Карпінський	“Фінансова політика є складовою частиною економічної політики держави, головним завданням якої є забезпечення фінансовими ресурсами економічної та соціальної державних програм” [3]
В. Опарін	“Фінансова політика – це комплекс дій, що здійснює держава в межах наданих їй функцій і повноважень у сфері фінансової діяльності суб’єктів господарювання та фінансових інституцій, громадян і безпосередньо держави з метою вирішення поставлених завдань і досягнення поставлених цілей” [4]
І. Петровська	“Фінансова політика – спосіб впливу фінансових відносин на економічний і соціальний розвиток суспільства, який безпосередньо залежить від характеру виробництва і сутності виробничих відносин, проявляється в системі форм і методів мобілізації фінансових ресурсів та їх розподілі” [5]
Ю. Радіонов	“Стратегічний курс розвитку державних інституцій та органів, які націлені на формування доходів і ефективне використання фінансових ресурсів з метою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни” [6]
І. Сидор	“Сукупність заходів стратегічного і тактичного характеру, які здійснює держава через фінансову систему” [7]
В. Смагін	“Фінансова політика визначає базові принципи й механізми організації та регулювання руху фінансових ресурсів як на державному рівні, так і на рівні окремо взятого регіону, корпорації чи підприємства, галузевого комплексу” [8, 9]
В. Федосов	“Фінансова політика є комплексом дій і заходів держави в межах наданих їй функцій та повноважень у сфері фінансів, завжди має бути адекватною відповідній економічній та політичній ситуації, що складається в певний історичний момент у конкретній країні” [10]
Н. Rosen, Н. Gayer	“Державна фінансова політика визначається як «сукупність дій та політики уряду щодо збору доходів (оподаткування), державних видатків (витрат), управління боргом та фіскального планування». Вона включає в себе рішення, прийняті органами державної влади щодо розподілу ресурсів, отримання доходів та управління державним боргом з метою задоволення потреб громадян при дотриманні фіскальної дисципліни” [11]

Оскільки будь-яка політика передбачає масштабування на довготерміновий і короткостроковий період, то вважаємо логічним виокремлення підходу, що сформувався у межах генези державної політики і на що звертають увагу науковці О. Григорська [2] та І. Сидор [7] – за характером цілей (тактичні і стратегічні).

Важливу роль у сучасній фінансовій політиці держави відіграє функціональний підхід. Тому значна група дослідників характеризує фінансову політику через систему функцій. У сучасній науковій дискусії

щодо переліку функцій, які забезпечують реалізацію фінансової політики, виокремлюють такі:

- а) мобілізації (формування), розподілу та використання (перерозподілу) [1; 2];
- б) організації і регулювання [8; 9];
- в) управління, участі, впливу і регулювання фінансових відносин [12; 16];
- г) регулювання, нагляду і контролю [14];
- д) прямого і непрямого державного управління [18].

Отже, за результатами проведеного компаративного аналізу встановлено, що

більшість учених виокремлює для реалізації завдань фінансової політики переважно такі функції, як формування та використання. Водночас, на нашу думку, функція формування, розподілу й перерозподілу найбільш повно відображає реалізацію мети фінансової політики.

Водночас не у всіх тлумаченнях фінансової політики знаходить своє відображення її мета. Так, недостатньо вона розкрита в тлумаченнях В. Опаріна, С. Львовчикіна, Т. Сіташ, В. Боронос, Н. Chenet [10; 17; 19]. Мета будь-якої політики має бути чітко сформульована для її досягнення через визначені завдання. Тому підтримуємо думку вчених [15; 16], які у визначенні фінансової політики формулюють її мету. Вважаємо за доцільне використати структурний підхід, тобто через пропозицію реалізації фінансової політики на макро- та мікрорівнях, що дасть змогу чіткіше формулювати завдання й уточнити механізми та ресурси. Такий підхід дає можливість реалізовувати інтереси територіальних громад. Однак таке поєднання ставить в один ряд різнопланові явища за масштабами, функціями, приналежністю, суб'єктами та об'єктами.

Суб'єктне спрямування впливає на формування фінансової політики, оскільки кожен суб'єкт (держава, регіони, корпорації) має свої унікальні цілі, ресурси, обмеження та відповідальність. Як основний суб'єкт фінансової політики держава формує макроекономічну стабільність, регулює валютну політику, встановлює податкове законодавство та визначає рівень державних витрат. Державні фінансові ініціативи спрямовані на досягнення соціальних цілей, стимулювання економічного зростання, забезпечення національної безпеки та охорону довкілля. Загалом суб'єктне спрямування впливає на розподіл фінансових ресурсів, рівень інвестицій, розвиток інф-

раструктури та соціально-економічне благополуччя регіонів.

Огляд наукової дискусії є свідченням багатовекторності поняття, адже фінансова політика може мати своєю метою вплив на різні сфери суспільної та економічної діяльності.

Наведені вище визначення вказують на три основні напрями діяльності в межах фінансової політики: мобілізація (формування) фінансових ресурсів, їхній розподіл та використання (перерозподіл). Це стосується як державних, так і корпоративних фінансів, хоча конкретні цілі та методи можуть відрізнятися.

Отже, фінансова політика є комплексною та багатогранною сферою, яка охоплює широкий спектр дій та рішень, спрямованих на досягнення економічних, соціальних та екологічних цілей. Вона відображає пріоритети держави, бізнесу або суспільства та відіграє вирішальну роль у формуванні економічного ландшафту.

Якщо фінансову політику загалом науковці розглядають доволі деталізовано, то сутність фінансової політики природо-користування, як її складової, у наукових джерелах досліджена недостатньо.

Аналіз статті [21] в контексті визначення фінансової політики демонструє, що фінансова політика може бути розглянута через призму екологічних фінансів – нового міждисциплінарного напрямку дослідження, який швидко розвивається і зосереджений на фінансових наслідках змін навколишнього середовища для індустрій та компаній та потреби переходу до сталої економіки.

Важливою характеристикою фінансової політики в галузі екологічних фінансів є її орієнтація не тільки на вирішення загроз, а й на використання можливостей для створення багатства та зростання, які випливають зі змін навколишнього се-

редовища. Основні напрями досліджень в галузі екологічних фінансів охоплюють регуляторні впливи, знецінення активів, адаптацію до змін, управління збільшеною волатильністю та оцінку можливостей. На жаль, у дослідженнях українських науковців знаходить своє відображення мета такої політики, що не узгоджується зі стратегією сталого розвитку. Тому сутність фінансової політики природокористування має відображати цілі та підходи до їхнього дослідження. Ці напрями досліджень розширюють традиційне розуміння фінансової політики, додавши до неї вимір стійкості та адаптації до глобальних екологічних викликів, що важливо враховувати у формуванні й реалізації фінансової політики природокористування в Україні.

Відповідно, фінансова політика в цьому контексті може бути визначена як комплекс заходів, спрямованих на регулювання фінансового сектору та керування монетарною політикою для сприяння сталому розвитку, екологічній стабільності та соціальній справедливості. Чому фінансова політика стосується лише фінансового сектору і монетарної політики, а де державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання, домогосподарства? Ключовим аспектом є визнання того, що ефективне досягнення цих цілей вимагає активного втручання держави.

Варто інкорпорувати специфічні ризики та можливості, які виникають у сфері природокористування, і як фінансова політика може на них впливати.

Тому фінансову політику природокористування ми розглядаємо як сукупність заходів, спрямованих на регулювання (мобілізацію) фінансового сектору, принципів та функцій формування, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів на міжнародному, національному та місцевому рівнях, на стратегічному і тактичному рів-

нях управління з урахуванням специфічних (притаманних процесу природокористування) підходів задля досягнення стійкості, екологічної стабільності, соціальної відповідальності.

Висновки. За результатами дослідження встановлено, що фінансова політика є системним економічним поняттям, від правильного тлумачення якого залежить формування принципів, функцій, механізмів, інструментарію її реалізації. Розглянуто і систематизовано визначення вчених щодо сутнісного наповнення поняття “фінансова політика”. Обґрунтовано необхідність системного групування ознак фінансової політики відповідно до запропонованих підходів. На основі цієї концептуальної позиції виокремлено комплексний (адитивний), процесний, цільовий, функціональний підходи до сутнісного наповнення поняття “фінансова політика”.

Список використаних джерел

1. Грідчина М. В. *Фінанси (теоретичні основи) : підруч. для ст. ВНЗ / ред. : М. В. Грідчина, В. Б. Захожай. 2-ге вид. Міжрегіон. акад. упр. персоналом, 2004. 312 с.*
2. Григорська О. С. *Сутнісна характеристика фінансової політики держави. Наукові записки Національного університету “Острозька академія” Економіка. 2016. Т. 2, № 30. С. 51–54.*
3. Карпінський Б. *Фінансова система : навч. посіб. / ред. : Б. Карпінський, О. Герасименко. Київ : Центр навч. літ., 2003. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c7a55370-903a-4674-b090-9131d821ab35/content>.*
4. Опарін В. М. *Фінанси (загальна теорія) : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 1999. 164 с. URL : http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/11614/1/ocmpoz_2010.pdf.*
5. Петровська І. *Фінанси (з елементами статистики фінансів) : навч. посіб. / ред. : І. Петровська, Д. Клиновий. 2-ге вид. Київ : Центр навч. літ., 2002. 300 с.*

6. Радіонов Ю. Д. Фінансова політика та проблеми ефективності її реалізації в Україні. Наукові праці НДФІ. 2014. Т. 4, № 69. С. 20–26. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdfi_2014_4_4.

7. Сидор І. П. Фінансова політика держави : Теоретичні аспекти та практична реалізація в Україні. Світ фінансів. 2009. № 4. С. 44–53. URL : <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/382>.

8. Смагін В. Формування та розвиток фінансового ринку в умовах трансформаційної економіки : монографія / ред. В. Смагін. Київ : КНЕУ, 2008. 232 с. URL : <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/29282>.

9. Смагін В. Дослідження інституціональних закономірностей розвитку фінансового ринку в нерівноважних економічних системах. Вісник Національного транспортного університету. 2022. Т. 2, № 52. С. 257–268. URL : <http://publications.ntu.edu.ua/visnyk/56/110.pdf>.

10. Федосов В. М., Опарін В. М., Львович С. В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями : монографія / ред. В. М. Федосов. Київ : КНЕУ, 2002. 387 с. URL : <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/9691>.

11. Rosen H., Gayer T. *Public finance*. 10th ed. McGraw-Hill Education, 2014. 608 p.

12. Федосов В. М., Юрій С. І., Алексєнко Л. М. Фінанси : підручник / ред. : В. М. Федосов, С. І. Юрій. Київ : Знання, 2008. 562 с.

13. Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. Теорія фінансів : підручник / ред. : В. М. Федосов, С. І. Юрій. Київ : Центр учб. літ., 2010. 576 с.

14. Кобеля М. Я. Теоретичні положення та суть фінансової політики держави. Економіка та держава. 2020. № 3. С. 160–164.

15. Rosen H., Gayer T. *Public finance*. McGraw-Hill Interamericana de España S.L, 2016. 158 p.

16. Лазебник Л. Л. Сутність та компоненти фінансової політики. Фінанси України. 2006. №1. С. 66–74.

17. Боронос В. Г. Фінансовий потенціал території у державній фінансовій політиці: методологія і практика управління : дис. ... д-ра екон.

наук : 08.00.08. Суми, 2012. 434 с. URL : <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/51603>.

18. Кириленко В. До питання про суть і функції фінансової політики держави. Світ фінансів. 2007. № 4 С. 94–99. URL : <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/26298>.

19. Chenet H., Ryan-Collins J., van Lerven F. Finance, climate-change and radical uncertainty: towards a precautionary approach to financial policy. *Ecological economics*. 2021. Vol. 183. P. 106957. URL : <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2021.106957>.

20. Linnenluecke M. K., Smith T., McKnight B. Environmental finance: a research agenda for interdisciplinary finance research. *Economic modelling*. 2016. Vol. 59. P. 124–130. URL : <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2016.07.010>.

21. Dziwok E., Jäger J. A classification of different approaches to green finance and green monetary policy. *Sustainability*. 2021. Vol. 13, № 21. P. 11902. URL : <https://doi.org/10.3390/su132111902>.

References

1. Hridchina, M. V. (2004). *Finansy (teoretychni osnovy) [Finance (theoretical foundations)]*. (2nd ed.). (Ed. M. V. Hridchina & V. B. Zakhzhai). Mizhrehion. akad. upr. personalom [in Ukrainian].

2. Hryhorska, O. S. (2016). *Sutnisna kharakterystyka finansovoi polityky derzhavy [Essential characteristics of the state's financial policy]*. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". *Ekonomika – Scientific Notes of the National University "Ostroz Academy"*. *Economics*, 2(30), 51–54 [in Ukrainian].

3. Karpinskyi, B. (2003). *Finansova systema [Financial system]*. (Ed. B. Karpinskyi, O. Herasymenko). Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury. Available at: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c7a55370-903a-4674-b090-9131d821ab35/content>.

4. Oparin, V. M. (2001). *Finansy (zahalna teoriia) [Finance (general theory)]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

5. Petrovska, I. (2002). *Finansy (z elementamy statystyky finansiv) [Finance (with elements of finance statistics)]*. (2nd ed.). (Ed. I. Petrovska, D. Klynovyi). Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].
6. Radionov, Yu. D. (2014). *Finansova polityka ta problemy efektyvnosti yii realizatsii v Ukraini [Financial policy and problems of the effectiveness of its implementation in Ukraine]*. *Naukovi pratsi NDFI – Scientific Works of the Scientific Research Financial Institute*, 4(69), 20–26. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdfi_2014_4_4.
7. Sydor, I. P. (2009). *Finansova polityka derzhavy: Teoretychni aspekty ta praktychna realizatsiia v Ukraini [State financial policy: Theoretical aspects and practical implementation in Ukraine]*. *Svit finansiv – World of Finance*, 4, 44–53. Available at: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/382>.
8. Smahin, V. (Ed.). (2008). *Formuvannia ta rozvytok finansovoho rynku v umovakh transformatsiinoi ekonomiky [Formation and development of the financial market in a transformational economy]*. Kyiv: KNEU. Available at: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/29282>.
9. Smahin, V. (Ed.). (2022). *Doslidzhennia instytutsionalnykh zakonamirnostei rozvytku finansovoho rynku v nerivnovazhnykh ekonomichnykh systemakh [Research on institutional patterns of financial market development in non-equilibrium economic systems]*. *Visnyk Natsionalnoho transportnoho universytetu – Bulletin of the National Transport University*, 2(52), 257–268. Available at: <http://publications.ntu.edu.ua/visnyk/56/110.pdf>.
10. Fedosov, V. M., Oparin, V. M., Lovochkin, S. V. (2002). *Finansova restrukturyzatsiia v Ukraini: problemy i napriamy [Financial restructuring in Ukraine: problems and directions]*. (Ed. V. M. Fedosov). Kyiv: KNEU. Available at: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/9691>.
11. Rosen, H., Gayer, T. (2014). *Public finance (10th ed.)*. McGraw-Hill Education.
12. Fedosov, V. M., Yuriy, S. I., Aleksieienko, L. M. (2008). *Finansy [Finances]*. (Ed. V. M. Fedosov & S. I. Yuriy). Kyiv: Zhannia [in Ukrainian].
13. Yukhymenko, P. I., Fedosov, V. M., Lazebnyk, L. L. (2010). *Teoriia finansiv [Theory of finance]*. (Ed. V. M. Fedosov & S. I. Yuriy). Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
14. Kobelia, M. Ya. (2020). *Teoretychni polozhennia ta sut finansovoi polityky derzhavy [Theoretical provisions and essence of the state's financial policy]*. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 3, 160–164 [in Ukrainian].
15. Rosen, H., Gayer, T. (2016). *Public finance*. McGraw-Hill Interamericana de España S.L.
16. Lazebnik, L. L. (2006). *Sutnist ta komponenty finansovoi polityky [The essence and components of financial policy]*. *Finansy Ukrainy – Finances of Ukraine*, 1, 66–74 [in Ukrainian].
17. Boronos, V. H. (2012). *Finansovyi potensial terytorii u derzhavnii finansovii politytsi: metodolohiia i praktyka upravlinnia [Financial potential of the territory in state financial policy: methodology and practice of management]*. (Thesis 08.00.08). Sumy. Available at: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/51603>.
18. Kyrylenko, V. (2007). *Do pytannia pro sut i funktzii finansovoi polityky derzhavy [On the question of the essence and functions of the state's financial policy]*. *Svit finansiv – World of Finance*, 4, 94–99. Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/26298>.
19. Chenet, H., Ryan-Collins, J., van Lerven, F. (2021). *Finance, climate-change and radical uncertainty: Towards a precautionary approach to financial policy*. *Ecological Economics*, 183, 106957. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2021.106957>.
20. Linnenluecke, M. K., Smith, T., McKnight, B. (2016). *Environmental finance: A research agenda for interdisciplinary finance research*. *Economic Modelling*, 59, 124–130. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2016.07.010>.
21. Dziwok, E., Jäger, J. (2021). *A classification of different approaches to green finance and green monetary policy*. *Sustainability*, 13(21), 11902. Available at: <https://doi.org/10.3390/su132111902>.